

PROMOVAREA ȘI PROTEJAREA JURIDICĂ A UNOR VALORI SOCIALE ASOCIATE “ENERGIEI” ȘI “MEDIULUI”

Autor: Dr. ing. & ec. & jurist **GABRIEL POENARU**
Profesor asociat la Universitatea POLITEHNICA București

REZUMAT

În oricare stat și în oricare epocă, societatea a fost organizată și a funcționat prin norme de drept. Menirea acestora a fost aceea de a disciplina raporturile sociale pe baza principiilor și criteriilor care satisfacau comandamentele sociale ale epocii.

Normele juridice dădeau atunci, ca de altfel și în prezent, expresie acestor comandamente sociale, fiind raportate la anumite “valori sociale” ce trebuiau promovate și apărate, ca de exemplu: viața, sănătatea și integritatea corporală a oamenilor, posesia și proprietatea bunurilor acestora, libertatea în diversele sale forme (cu succesive și valoroase achiziții), intimitatea și viața de familie, suveranitatea națională, protejarea teritoriului, a patrimoniului și a valorilor culturale naționale, securitatea națională și a persoanelor etc.

Practica socială a dovedit că aceste comandamente sociale, ca expresie a voinței publice și a factorilor de conducere politică, precum și valorile sociale protejate prin normele de drept, se află în permanentă schimbare, păstrând totuși un corp consistent de achiziții social – culturale perene, care transgresează istoria oricărui stat și a civilizațiilor din diferite părți ale lumii.

Energia și mediul fac obiectul reglementării juridice de relativ puțin timp în urmă și în prezent suscită un deosebit de mare interes public și privat.

La nivelul comunicării sociale se lasă impresia că ele însele ar constitui “valori sociale”, ceea ce nu este adevărat; adevăratele valori sociale, protejate juridic prin actele normative de diverse tipuri ce le au ca obiect, derivă de la acestea și au un conținut divers și foarte interesant.

În referat se identifică valorile sociale asociate acestor două obiecte de reglementare normativă (legi, norme de drept administrativ, reglementări tehnice și comerciale ș.a.), se face analiza modalităților de protejare juridică, pe actele normative “de lege lata”.

PROMOTION AND JURIDICAL PROTECTION OF SOCIAL VALUE ASSOCIATED TO “ENERGY” AND “ENVIRONMENT”

Author: Dr. Ing & ec. & jurist **GABRIEL POENARU**
Associated Professor - Polytechnic University of Bucharest

RESUME

In each state and in every epoch, the society was organized and has operated through rules of law.

The purpose of it was to discipline the social relations relating the social criteria and the bases of the principals that satisfied the social quarters of the epoch.

The juridical rules gave then, like it gives now, the expression for these social quarters being related to certain social values that had to be promoted and defended, like: life, healthness and body integrity of peoples, possession and property of these peoples goods, liberty in each form (with successive and valuable acquisition) privacy and family life, national sovereignty, the protection of the national territory, protection of the patrimony and of the national culturally values, national security and peoples security etc.

Social practice proved that these social quarters as an expression of public will and political leading factor, also like social values protected by law rules, they are always changing, although keeping a consisted body of evergreen social and cultural acquisitions that crosses the history of every state and civilization of different part of the world.

Both, Energy and Environment are doing the object of juridical settlements from short term consideration and in the present time, they are treated with highest interest from public and private sectors.

At the level of social communications seems that themselves are consisting “special values”, which is not true, the real special values, juridical protected by normative acts of diverse types result from itself and have a very interesting and diverse content.

In the Resume you can identify the social values associated to this two objects of normative regulation (laws, rules of administrative laws, technical and commercial regulations), you can analyze the ways of juridical protection by normative acts of, in latin term, “de lege lata”.

1. DREPTUL APLICAT ȘI ȘTIINȚA DREPTULUI

Pentru mulți oameni normativitatea juridică, exprimată frecvent și generalizat prin expresia « conform legii » este resimțită atât ca o stare sufletească de apăsare, ca ceva ce pune limite purtărilor noastre în societate ori pretențiilor noastre ca aspirații la idealuri « exagerate », cât și ca o speranță de împlinire a unor aspirații morale și materiale care ne-ar da siguranță și stabilitate în societate, o speranță de salvare a unor idealuri pe care cultura și tradiția societății le-au avut, și care, cu trecerea timpului, ar deveni din ce în ce mai puțin practicate, intrate în uitare sau chiar contestate.

Percepția cea mai largă a intervenției « dreptului » în viața oamenilor este însă aceea că ea constituie un esențial mijloc public de protejare a intereselor membrii societății pus la dispoziția tuturor; căci cei mai mulți dintre aceștia respectă prevederile normelor juridice din conștiință, adică din înțelegerea rostului lor social, de reglementare a conduitei membrilor societății, de ordonare a vieții publice, precum și de protecție a unor noi valori sociale de interes public. Aceștia își

însușesc, din convingere, atât comportamentul social adecvat, cât și, cel mai adesea implicit, setul de valori sociale care stau la baza acestui comportament.

E drept că există și membri ai societății care încalcă ori nesocotesc prevederile normative ale « legii »¹; sunt aceia, relativ puțini, care devin, prin propria lor alegere, subiecte ale unui raport juridic « de conflict », raport care urmează să fie adus în fața unei instanțe jurisdicționale², pentru a putea fi evaluat și soluționat de aceasta, în scopul readucerii la normalitate a relațiilor sociale afectate prin faptele ilegale săvârșite.

Viața ne arată mereu că în societatea reală sunt persoane care se află fie în cercetarea faptelor lor, fapte suspecte de a fi identificate și calificate ca fiind ilegale, fie în curs de judecare în fața unei instanțe de judecată, fie în fața de reformare a unei hotărâri judecătorești sau în cea de aplicare a sancțiunilor stabilite printr-o hotărâre judecătorească rămasă definitivă sau irevocabilă.

Suntem familiarizați mai degrabă cu cei care încalcă normele juridice, căci ei fac obiectul de interes al presei, al literaturii, al artei spectacolului, decât cu cei mai mulți dintre concetățenii noștri, tăcuți, neobservați, « neinteresanți » pentru presă, care se conformează cerințelor legii.

Avem astfel un tablou de gros – plan, nenuanțat, al « dreptului aplicat », al « dreptului pozitiv », cum i se mai spune.

Dar, avem noi oare o imagine chiar și sumară, dar exactă, a ceea ce este « dreptul » ca știință și artă ? Avem noi repere imediate de a « pune în ecuație » o situație pentru a ști dacă este legală ori ilegală și pentru a o evalua, pentru a-i întrevădea soluția pe care legea i-ar da-o ?

De așa ceva se ocupă știința Dreptului, despre ale cărei câteva concepte utile ne vom folosi pentru a trata subiectul ales : legea nu doar protejează « valori sociale » perene, dar ea și promovează valori sociale, fie că acestea ar fi valori sociale « noi » (de exemplu, păstrarea biodiversității naturale, dezvoltarea durabilă a societății, viața și sănătatea animalelor, ș.a.), fie valori sociale « diferențiate din altele preexistente » precum viața, sănătatea, ordinea, libertatea, liniștea, familia ș. a., pe măsură ce complexitatea vieții și unii factori ai ei ne afectează existența (de exemplu, cunoașterea și îmbunătățirea stării de sănătate publică, armonia conviețuirii comunitare, opțiunea homosexuală a vieții individuale și de cuplu, eliminarea factorilor de risc pentru sănătate și viață prin procedurarea activităților economice și comerciale și prin controlul sanitar al mărfurilor alimentare și nealimentare ș.a.).

Și dacă până nu demult, chiar acele concepte luate ca un exemplu - existența, sănătatea, ordinea, liniștea, familia - erau deja considerate « valori sociale » și ocrotite de lege ca atare, acum, prin puterea minții și a voinței, devenim mai atenți cu unele « aspecte » ale acestor valori, aspecte sociale pe care până mai ieri le neglijeam, ca de exemplu : confortul existenței, viața privată, mediul de viață și muncă, durata maximă legală de muncă, protecția animalelor, a victimelor agresiunilor în familie ș.a. și pe care – din necesitate - le supunem reglementării juridice. Aceasta este calea spre progresul Dreptului, legat, fără nicio îndoială, de progresul societății.

Normele « juridice » sau « de drept » sunt obligatorii (pentru toți membrii societății) și generale (acționează pe întreg teritoriul național). Dar, în afara acestor caracteristici, alte două caracteristici fac distincția dintre normele juridice și restul celorlalte norme (morale, religioase, tehnice), împreună cu care ele alcătuiesc « sistemul normativ social » :

a) Aplicarea (transpunerea în viață) normelor juridice este garantată de stat, în sensul că persoanele care le nesocotesc ori le încalcă cu intenție sunt trase la răspundere juridică, în sensul că statul, intervine cu autoritatea sa și mobilizează instituțiile sale represive, pentru a readuce la normal relațiile sociale perturbate prin fapta ilicită a acelor și pentru a le aplica sancțiunea prevăzută de lege chiar în cuprinsul legii încălcate. Acest complex situațional și juridic constituie – în linii mari - « răspunderea juridică » pentru nerespectarea prevederilor normative ale legii.

b) Reglementarea conduitei sociale prescrise, dorite de legiuitor, este făcută de norma juridică prin raportarea la o situație « tipică », adică la o situație descrisă în elementele sale esențiale, apreciate ca fiind cuprinzătoare pentru o gamă mai largă de aspecte concrete, și nicidecum la « fiecare situație » întâlnită în viață. Acest complex situațional și juridic constituie – în linii mari - « tipicitatea » normei juridice.

¹ Se obișnuiește să se recurgă la termenul de „lege” ori de câte ori este vorba de prevederea oricărui „act normativ”, fie el un act emis de parlament, de instituția președintelui României, de guvern, de ministere, de consiliile județene, de consiliile locale, de prefect, de primar, de diferite autorități publice, după cum și la termenul de „legiuitor” – fără a se face vreo distincție cu privire la instituția publică ce a emis actul normativ (parlament, președinte, guvern, consilii județene etc.)

² „Instanța jurisdicțională” este organul care are competența legală de a emite acte normative și de a soluționa conflicte ivite în domeniul reglementat de ele; instanțele de judecată ale Ministerului Justiției sunt cele mai cunoscute, au competența legală cea mai largă, dar nu sunt singurele instanțe jurisdicționale care funcționează în sistemul român de norme și instituții de drept.

³ Mai simplu spus, „legea”

Trecând peste mai multe considerente de doctrină juridică, se admite că norma juridică exprimă « voința colectivă », « voința societății », « voința legiutorului (colectiv) » ; că această voință stă la baza legiferării (emiterii oricărui act normativ), dar și că ea poate suferi schimbări în timp, motivate de progresul social.

Avem astfel de constatat că norma juridică prescrie o anumită conduită socială, o conduită de dorit, obligatorie pentru fiecare individ, care să permită armonia și stabilitatea socială, dar că, tot ea prescrie și sancțiunile pe care le-ar avea de suportat acela care ar nesocoti sau încalcă prescripții obligatorii⁴ ale sale. De asemenea, se admite că – în raport de progresul economic și social de evoluția mentalității societății, normele juridice pot să sufere modificări ; în asemenea situații se spune că dreptul « progresa » .

2. NORMA JURIDICĂ ȘI VALOAREA SOCIALĂ PE CARE ACEASTA O APĂRĂ

Atunci când normele juridice constituie pentru unii membrii ai societății repere comportamentale pe care ei și le însușesc cu intenția de a se conforma deplin și oricând cerințelor lor, conduita acestora este una social acceptată, iar conținutul acestor norme exprimă nu numai opțiunea lor comportamentală, ci și, implicit, acordul deplin al voinței fiecăruia dintre ei cu « voința colectivă », legat de aspectele reglementate de norme.

Cealaltă opțiune comportamentală posibilă nu ar putea fi alta decât neconformarea conduitei sociale prevederilor normelor juridice, situație care apare la nivelul societății ca fiind una neacceptabilă, imputabilă acestor membrii ai societății care optează pentru o asemenea conduită; tocmai de aceea, referitor la conduită neconformă, legea permite oricărui membru al societății care ar avea un interes pentru situația creată⁵, să poată – după caz - fie să sesizeze, fie să ceară în nume propriu instituției publice competente⁶ să soluționeze raportul de conflict născut și să tragă la răspundere pe acela care au avut o conduită neacceptată social.

Acest aspect al implicării fiecăruia dintr membrii societății la păstrarea ordinii de drept⁷ este adesea nesocotit, mai ales în domeniul dreptului penal , atunci când se adoptă ideea – evident greșită - că nu noi trebuie să ne ocupăm de ceea ce este ilegal în jurul nostru dacă acea ilegalitate nu este legată direct de viața, familia, munca noastră ori de un interes material direct, pe considerentul că « asta nu ne privește pe noi » și că « e treaba altora să o facă ».

Respectarea prevederilor « legii » și « sesizarea oricăror nesocotiri ale prevederilor acesteia de către o persoană de drept (fizică ori juridică) », cel puțin în domeniul faptelor penale, constituie două din aspectele unui comportament social corect și ele sunt caracteristice unui « bun cetățean ».

Pentru un « bun cetățean » societatea nu este o noțiune abstractă, ci una concretă, asociată mediului de viață al tuturor și al fiecăruia, în care el dorește să trăiască, în care se prezumă că se dorește ca fiecare și toți să se simtă bine și să fie ocrotit / ocrotiți de consecințele neplăcute « concrete » care s-ar datora nesocotirii de către vreunul dintre membrii societății, a valorilor sociale esențiale formulate și acceptate de societatea vie în care el este integrat.

Iată de ce, pentru « bunul cetățean », norma juridică are ecou în propria-i conștiință, atribuindu-i, fie spontan, fie intermediat prin analiză și introspecție, rolul de instrument legal și public de păstrare și de apărare a unor valori sociale importante pentru el și pentru semenii săi.

Asemenea « valori sociale » importante pentru cei mai mulți dintre membrii societății, adică pentru cei care sunt conștienți că trăiesc conformându-se prevederilor legii, dar și că societatea este un mediu populat și cu indivizi ce pot avea și comportamente neconforme cu cele dorite și practicate de ei (așa cum prescrie « legea »), constituie o « cauză » / un « motiv » pentru legiutor, atunci când acesta promovează noi valori sociale utile membrilor societății, dar și un

⁴ În drept se folosesc termeni care exprimă mai bine caracterul obligatoriu / nuanțat al normelor juridice: norme imperative, norme excepții, norme permissive, norme suplative. Având prin natura lor caracter obligatoriu, nu este niciodată necesar a se sublinia – în scris sau oral – acest caracter, fiind subînțeles; poate doar atunci când, prin forța împrejurărilor, s-ar face o distincție „ad hoc” între normele juridice în general și norma de care ar fi vorba, având un caracter permisiv.

⁵ Dacă nu s-ar pune o asemenea condiție, atunci s-ar da frâu liber „abuzurilor de drept”, adică a acțiunilor în justiție făcute de o persoană cu rea intenție, în scop de hărțuire a altei persoane. În penal însă, sesizarea unei încălcări a normelor juridice se poate face adesea și fără a justifica un interes direct și personal; aceasta deoarece norma juridică penală ocrotește valori sociale esențiale care privesc pe toți membrii societății și servesc interesele tuturor acestora.

⁶ „Instanțele jurisdicționale”, între care se găsesc și „instanțele de judecată ale Ministerului Justiției”, dar nu numai ele, așa cum s-ar crede la prima vedere sau din necunoaștere.

⁷ Care apare în societate ca „ordine publică”, deși ordinea de drept este numai o parte a ordinii publice.

« efect » pentru membrii societății înșiși, atunci când referirea la ele privește finalitatea dreptului ⁸, prin achiziții noi de valori sociale utile lor, valori protejate juridic.

3. FINALITATEA / FINALITĂȚILE DREPTULUI ȘI VALORILE SOCIALE

Folosind termenul de « finalitate a dreptului » și dând o expresie concisă acesteia așa cum a fost prezentat conținutul esențial al acestui concept în subtext ⁹, la poziția 8 !), s-ar părea că, pentru subiectul tratat, acest concept este îndestulător iar chestiunea este închisă.

În realitate, « finalitatea dreptului » este subiect de filosofie juridică și a reținut atenția multor filosofi sau teoreticieni ai dreptului.

Pe scurt ¹⁰, doctrina juridică, referitor la această materie, evidențiază teorii care pun accentul fie pe individ (teorii personaliste), fie pe societate ori stat (teorii etatiste), fie și pe una și pe alta dintre cele două entități referențiale (teorii transpersonaliste).

Cu atâtea idei și concepte mobilizate pentru a da răspuns la o legitimă întrebare : « ce este dreptul și la ce servește el ? » rezultă că n-ar fi cazul doar de una singură, ci de mai multe finalități ale dreptului; aceasta, în raport de accentul pus de teoreticieni pe « criteriul » considerat dominator sub aspectul rolului social al dreptului, la scara întregii societăți, dar și cu luarea în considerare a respectului demnității umane.

Așa, bunăoară, se consideră a constitui « finalitate a dreptului »: idealul dreptului (Mircea Djuvara), ideea de justiție (Eugeniu Speranția), utilitatea (R. Ihering), ideea de just (F. Genty), valoarea (Paul Roubier), binele comun (J. Dabin), inserarea viitorului în prezent și garantarea funcționării sistemului de drept (Fr. Rigaux), ordinea în societate (M. Virraly), respectul demnității omenești (Mircea Djuvara), adaptarea societăților aflate în mișcare (I. C. Tanugi), concepția despre om (c. Atias) ș.a.

Același ¹¹ autor rezumă că pot fi puse laolaltă următoarele « finalități » ale dreptului :

- « asigurarea coerenței, funcționalității și autoreglării sistemului social ;
- configurarea, desfășurarea, ordonarea, orientarea relațiilor sociale fundamentale ;
- soluționarea conflictelor relațiilor interumane, realizarea justiției unui anumit timp istoric ;
- represiunea și prevenirea faptelor antisociale ;
- apărarea demnității umane, a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului ;
- apărarea și promovarea valorilor sociale ;
- realizarea unui proiect social dezirabil ;
- realizarea progresului contemporan »

Pentru noi, ceea ce este de remarcat în această analiză documentară este faptul că, una dintre finalitățile dreptului este « apărarea și promovarea valorilor sociale ».

Adesea se face confuzie între « obiectul » normei juridice și « valoarea socială » pe care aceasta o promovează și o apără prin mijloacele specifice dreptului. Sunt și cazuri în care obiectul este identic cu valoarea socială apărută ; de exemplu, legea liberului acces la informațiile de interes public ¹², transparența decizională în administrația publică ¹³, soluționarea petițiilor ¹⁴, combaterea corupției ¹⁵, răspunderea ministerială ¹⁶, inițiativa legislativă a cetățenilor ¹⁷ ș.a.

4. IDENTIFICAREA VALORILOR SOCIALE PROMOVATE JURIDIC

⁸ Doctrina consideră ca « finalitate a dreptului » ideea de justiție și posibilitatea de a o materializa pe calea normării și disciplinării raporturilor sociale dintre indivizi în domeniile esențiale ale vieții, prin norme juridice concrete, pentru a se ajunge, pe această cale, la apărarea ordinii publice, a armoniei și stabilității întregii societăți

⁹ Adesea se folosește, dar impropriu, termenul de „subsol”, „notă de subsol”, în locul celui de „subtext”, „în subtext”, prin care se înțelege explicația dată în josul paginii pentru o noțiune sau legat de înțelesul ales al unei noțiuni, fără ca prin aceasta să fie îngreunată / să fie afectată fluiditatea textului.

¹⁰ Preluând selectiv din Ion Craiovean: „Teoria generală a dreptului”- ediția a II - a, f.e., 1998, f. loc., pag. 56 și urm.

¹¹ Ioan Craiovean: „teoria generală a dreptului”, pag. 64

¹² Legea nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public

¹³ Legea nr. 52/2003 privind transparența decizională în administrația publică

¹⁴ Legea nr. 233/2002 pentru aprobarea OG nr. 27/2002 privind reglementarea activității de soluționare a petițiilor

¹⁵ Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție

¹⁶ Legea nr. 115/1999 privind responsabilitatea ministerială

¹⁷ Legea nr. 189/1999 privind exercitarea inițiativei legislative de către cetățeni

Până a ajunge la actele normative care privesc « energia » și « mediul », se cuvine să tratăm, în general, aspectele esențiale pe care le-ar implica doar una dintre « finalitățile dreptului », anume aceea care privește « promovarea », dar și « protejarea juridică » a valorilor sociale.

Vom începe cu cel de al doilea aspect pentru că el nu problematizează prea mult chestiunea : odată ce legiuitorul a ales și identificat, din considerente de utilitate socială, obiectul actului normativ ori chiar valoarea socială pe care intenționează să o apere, el face mai întâi o analiză de « tipicitate » a manifestării în societate a acelei valori (cu privire la: forma în care apare frecvent, conținutul concret al aspectului / aspectelor considerat(e) criminologic nociv(e) pentru ca acea manifestare să fie combătută și sancționată cu eficiență, elementele constitutive ale comportamentului ilicit, implicațiile interveniente cu alte acte normative preexistente și asigurarea pentru actul normativ ce se va naște a unității metodologice de tratare a acestora ș.a.).

Apoi, se caută să se găsească o formă potrivită a textului actului normativ pentru ca el fie clar, înțeles de cât mai multă lume, fără termeni pretențioși, fără propoziții lungi, cu o sintaxă naturală, specifică limbii române, utilizând construcții lingvistice menite să însuflească imperativitate¹⁸ regulii de drept pe care o va formula și include în acel text ș.a.

Pentru legiuitor valorile sociale protejate pot fi explicite (limpede prezentate în text, ca de exemplu : « combaterea corupției », « transparența actului decizional, « protecția (interesele) minorului », « liberul acces la informațiile de interes public » ș.a.) sau implicite (conținute fără a fi anume prezentate în text, cazul celor mai multe din actele noematice).

În procesul legislativ, de obicei inițiatorul unui act normativ însoțește « proiectul de act normativ » cu o « expunere de motive » ; tocmai în această expunere de motive își găsește locul, predilect, arătarea valorilor sociale protejate juridic de actul promovat adus în fața legislativului.

Privitor la primul enumerat aspect al uneia dintre finalitățile dreptului, tratată în acest referat¹⁹, aspectul « promovării » pe cale juridică a valorilor sociale, acesta implică mai întâi « identificarea » acelei / acelor valori sociale « noi » și a « obiectului reprezentativ » al actului normativ prin care promovarea ar urma se face sau cu care valoarea socială s-ar lega cel mai bine pentru a fi promovată, iar apoi tratarea obiectului prin procedura legislativă de inițiere a unui proiect de act normativ, indiferent ce formă ar lua acest act : lege, HG, OUG, decizie a Consiliului județean / local, hotărâre a primarului ș.a.

Mai dificilă este însă « identificarea » valorilor sociale promovate juridic în cuprinsul unui act normativ existent, fie că aceasta ar fi făcută ca un exercițiu de analiză juridică, fie ca un instrument practic de apărare juridică a unui drept în fața instanței de judecată.

Teoria dreptului a statuat că, în lipsa sau în insuficiența reglementării prin acte normative juridice, judecătorul este obligat să dea o soluție și în această situație, recurgând la « principii de drept », fie că ele ar fi « generale » ori numai « specifice » ramurii de drept în care se încadrează « speța » supusă judecării.

Dar chiar și atunci când există norme juridice aplicabile speței tratate, acestea se aplică de către magistratul judecător dându-le curs în procesul de aplicare a dreptului, în primul rând prin înțelegerea « spiritului » acestora (într-o manieră « extensivă » de aplicare a dreptului) și apoi prin raportarea la « litera » textului normativ (într-o manieră « limitativă » de aplicare a dreptului).

Este de înțeles că, în practică, « spiritul » legii trebuie deslușit prin puterea minții aplicatorului legii - magistrat judecător / magistrații instanței - sau a utilizatorului interesat – avocat, justițiabil, având cauză, chemat în garanție, procuror și pentru asta ei recurg la repere juridico – filosofice esențiale, în primul rând la « valorile sociale » promovate și apărute de lege, la « principiile generale », la « drepturile constituționale » și la « regulile procedurale » aplicabile în materia juridică.

« Valorile sociale » promovate / « apărute » nu se deslușesc ușor ; ele sunt de natura « ideilor », a « conceptelor constituite » sau a « conceptelor disputate », dar aflate în același « tărâm al ideilor », motiv pentru care toate acestea sunt și trebuie tratate ca acte de cultură.

În cultură primează însă rafinamentul, ipoteza, metoda de abordare, senzațiile, sentimentele ș.a. asemenea, iar mai puțin « criteriile » aplicate diferitelor arte (între care și « arta aplicării și a folosirii în apărare a drepturilor subiective » având ca ... « autori » pe magistrați și pe avocați). De aceea, deși vom încerca să căutăm asemenea « criterii », nu suntem siguri că le vom și găsi în chip îndestulător pentru a oferi analistului sau practicianului jurist un instrument sigur de « identificare » a valorilor sociale cuprinse în actele normative existente.

De aceea, prezentăm doar cu titlu de exemplu, iar nu de a fi o listă exhaustivă, dintre posibilele « criterii »: ce interes public sau privat este apărut de actul normativ ?; cum acționează el asupra conștiinței oamenilor pentru a asigura armonia

¹⁸ Capacitate de a înțelege că actul normativ în cauză „comandă” tuturor, „dispune ca fiind o obligație” pentru toți, ca aceștia să adopte regula de drept recomandată în textul normativ, pusă fie la modul „pozitiv” (regula cere să se acționeze astfel), fie la modul „negativ” (regula interzice să se acționeze astfel). Termenul provine din limba latină, de la verbul „impero, are” care se traduce prin „a impune”, „a face ceva ca o obligație de neînlăturat”.

¹⁹ Adică „promovarea și protejarea juridică a unor valori sociale”

sociale ?; permite sau limitează libertatea oamenilor, în oricare formă a sa ?; în cazul în care libertatea este limitată, această limitare este de neînlocuit ori este justificată de un folos mai mare pus la dispoziție comunității / persoanei de drept ?; se leagă cumva de valori sociale certe și unanim recunoscute prin tradiția și practica juridică, precum : sanatatea, viața, integritatea corporală, intimitatea, moralitatea vieții de familie sau a celei în public, demnitatea umană ?; protejează ori pune în valoare repere morale unanim acceptate ca : scoaterea la lumină a adevărului, solidaritatea socială, ajutorarea motivată a celor aflați în nevoie, cinstirea memoriei înaintașilor valoroși și a eroilor neamului, respectarea valorilor comune ale moralei publice etc ?; ș.a.

În cele ce urmează vom încerca să identificăm unele valori sociale pentru acte normative care privesc « energia » și « mediul »²⁰, fără a avea pretenția că am epuiza astfel subiectul; ceea ce considerăm că este de dorit să se urmărească în conținutul unei norme juridice și în realizarea dreptului, în concret, este sesizarea « valorii sociale » protejate, adică a acelei « idei » (nu « lucru » !) care privește obiectul reglementării.

Aceasta și pentru faptul că adesea prin denumirea legii se promovează frecvent « obiectul », și mai rar « valoarea socială », lăsându-se impresia că legiuitorul dă importanță socială « obiectului », iar nu « valorilor sociale » pe care el le identifică, le promovează, le dezvoltă și le apără în cuprinsul (textul) actului juridic normativ.

Mai jos prezentăm într-o înșiruire neselectată, în forma în care apar în textele normative (sau ușor modificată), « valorile sociale, asociate energiei și mediului » pe care le-am identificat în pachetul semnificativ de acte normative în materie, selectat din legislația română, fără a avea pretenția că le-am identificat pe toate:

- dezvoltarea durabilă a economiei;
- bunăstarea și sănătatea omului;
- conservarea habitatelor naturale și/sau a populațiilor speciilor de viețuitoare;
- păstrarea diversității sau productivității biologice a ecosistemelor naturale și antropizate;
- observarea și conștientizarea valorii naturii și a tradițiilor locale prin ecoturism;
- respectul pentru natură;
- sănătatea și siguranța oamenilor;
- educarea simțului estetic și patriotic prin cultivarea monumentelor naturii și a celor culturale (realizate de oameni);
- conștientizarea la nivel colectiv a solidarității cu generațiile viitoare prin utilizarea durabilă a resurselor naturale;
- informarea și participarea publicului la luarea deciziilor;
- accesul publicului la justiție în probleme de mediu și energie;
- dezvoltarea colaborării internaționale pentru protecția mediului;
- conștientizarea recunoașterii de către stat a unui drept al fiecărei persoane la un "mediu sanatos și echilibrat ecologic", el garantând în acest scop:
 - a) accesul la informația privind mediul, cu respectarea condițiilor de confidențialitate prevăzute de legislația în vigoare;
 - b) dreptul de asociere în organizații pentru protecția mediului;
 - c) dreptul de a fi consultat în procesul de luare a deciziilor privind dezvoltarea politicii și legislației de mediu, emiterea actelor de reglementare în domeniu, elaborarea planurilor și programelor;
 - d) dreptul de a se adresa, direct sau prin intermediul organizațiilor pentru protecția mediului, autorităților administrative și/sau judecătorești, după caz, în probleme de mediu, indiferent dacă s-a produs sau nu un prejudiciu;
 - e) dreptul la despăgubire pentru prejudiciul suferit;
- conștientizarea asumării de către autoritățile administrației publice centrale și locale, precum și a tuturor persoanelor fizice și juridice a obligației și responsabilității pentru protecția mediului;
- asigurarea unui mediu de viață sanatos și confortabil pentru populație;
- conștientizarea, ca principiu de acțiune, a utilizării raționale și cu cel mai mare folos a resurselor primare de energie
- diversificarea bazei de resurse energetice primare;
- crearea și asigurarea funcționării pietelor concurențiale de energie electrică;

²⁰ Actele normative esențiale fiind: **Legea nr. 13/2007** a energiei electrice; **H.G. nr.410/2007** pentru aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare al Autorității Naționale de Reglementare în Domeniul Energiei; **Legea nr. 325/ 2006** a serviciului public de alimentare cu energie termică; **Legea nr. 1/1994** a petrolului completată cu **Legea nr.134/2004**; **OUG nr. 195/ 2005** aprobată prin **Legea nr. 265/2006** privind protecția mediului; **O.U.G. nr. 57/2007** privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei salbatice; **H.G. nr. 878/2005** privind accesul publicului la informația privind mediul; **H.G. nr. 1.879/2006** pentru aprobarea Programului național de reducere progresivă a emisiilor de dioxid de sulf, oxizi de azot, compusi organici volatili și amoniac; **H.G. nr. 246 /2006** pentru aprobarea Strategiei naționale privind accelerarea dezvoltării serviciilor comunitare de utilități publice;

- asigurarea accesului nediscriminatoriu și reglementat al tuturor participanților la piața de energie electrică și la rețelele electrice de interes public;
- transparența tarifelor, prețurilor și taxelor la energie electrică în cadrul unei politici de tarifare, urmărind creșterea eficienței energetice pe ciclul de producere, transport, distribuție și utilizare a energiei electrice;
- promovarea utilizării surselor noi și regenerabile de energie;
- siguranța în alimentarea cu energie electrică a consumatorilor
- asigurarea protecției mediului și reconstrucția ecologică a siturilor afectate de activități energetice;
- creșterea eficienței în utilizarea combustibililor și a energiei;
- dezvoltarea surselor regenerabile de energie și cogenerării de înaltă eficiență, cu acordarea de prioritate energiei electrice pentru așezările izolate;
- ofertarea nediscriminatorie de către producătorii de energie a întregii puteri electrice disponibile și de către transportatorii a serviciilor tehnologice de sistem;
- accesul nediscriminatoriu al producătorilor la rețelele electrice de interes public;
- protecția clienților vulnerabili de energie electrică;
- tarifele și prețurile reglementate pentru consumatorii captivi trebuie să permită acestora alegerea tipului de preț/tarif care le este mai favorabil, dintre cele practicate de furnizor, în condițiile stabilite de autoritatea competentă; ș.a.